

Editör'den...

“Portia (as Balthasar):

*Though justice be thy plea, consider this,
That, in the course of justice, none of us
Should see salvation...”*

“Portia (Balthasar olarak):

*Dileğin adalet olsa bile,
Dikkate al söylediklerimi: Adalet uygulanacak olsa
Hiçbirimiz kurtulamazdık...”*

(Shakespeare, *The Merchant of Venice*, Act IV:I)

I (*Venedik Taciri*, IV. Perde:I. Sahne)

Hukuk bazen var olan bir düzeni tanır, bazen yeni bir düzen kurma iddiasıyla ortaya çıkar. Kimi zaman siyasal iktidarı sınırlandırır, kimi zaman da aynı iktidarın işleyişine meşru bir görünüm kazandırır. Bir yerde bireyi keyfi müdahalelerden koruyan genel ve soyut kurallar bütünü olarak belirirken başka bir yerde devletlerin, sınıfların ve ekonomik güçlerin mücadelesine biçim verir. Çünkü hiçbir hukuk kuralı boşlukta doğmaz. Her kural, açıkça dile getirsin veya getirmesin, kendi iktidar, insan ve tabiat tasavvurunu beraberinde taşır. Yasa koyucunun iradesi ile toplumsal düzen arasındaki ilişki; hukuk normunun görünürdeki tarafsızlığı ile maddi güç ilişkileri arasındaki mesafe; adalet arayışının uzmanlaşmış hukuk dili içinde ne ölçüde işitilebilir olduğu ve hakların insanın tabiatla ilişkisini nasıl kurduğu, bu nedenle birbirinden bütünüyle ayrı meseleler değildir. Bunların her biri, hukukun hayatı nasıl kavradığı ve ona nasıl bir biçim vermek istediği sorusunun farklı görünümleridir.

Bir hukuk düzeninin niteliği, yalnızca hakları nasıl tanıdığıyla değil; suçladığı, yargıladığı ve özgürlüğünden yoksun bıraktığı kişilere nasıl davrandığıyla anlaşılır. Kurallar mutlak ve mekanik biçimde uygulandığında adaletsizliğe yol açabilir. Kuşkuyla, ölçülülüğe ve insanın hata payına yer bırakmayan hukuk, korumaktan çok cezalandırır. Shakespeare'in alıntıladığımız sözleri, adaletin terk edilmesini değil, kendi kesinliğinden kuşku duymasını ister. Çünkü kendisini yanılmaz sayan adalet, kolaylıkla cezalandırma iradesine; hükümden önce başlayan ceza ise hukukun kendisine dönüşebilir.

Bu sayının metinleri, hukukun farklı zamanlarında ve alanlarında dolaşırken aynı eşige varıyor: Hukukun anlamı, yalnızca kullandığı kavramlarda ve kurduğu biçimlerde değil, bu biçimlerin mümkün veya görünmez kıldığı hayat ilişkilerinde saklıdır. Hukuku anlamak, bu nedenle yasaların ne söylediğini okumak kadar onların hangi düzeni kurduğunu, hangi gücü taşıdığını, kimin sesini duyulur kıldığını ve nasıl bir dünyayı korumaya değer gördüğünü de sormayı gerektirir.

Son sayıdan beri geçen sürede, dergimizde yazar olarak katkısı bulunan Doç. Dr. Alexey Rûyan Aydın hocanın zamansız vefatını üzüntüyle öğrendik. Hukuk akademisyeni ve araştırmacı olmanın yanı sıra hak savunucusu, aktivist, yazar ve çevirmendi. Akademik hukuk camiasının ya da epistemik cemaatinin doxalarını sorgulamış, onları kendi paradokslarıyla yüzleştirmişti. Varlık mücadelesinin ve emeklerinin bizlere emanet kalacağını biliyoruz. Devri daim olsun.

Kardelen Sine Görücü, “Gerilimli Bir Köprü: Schmitt ve Hayek’te Nomos ve Thesis Ayrımı” başlıklı makalesinde, iki düşünürün hukuk ile yasa koyucu irade arasındaki ilişkiye dair yaklaşımlarını *nomos-thesis* ayrımı üzerinden karşılaştırıyor. Schmitt’in somut düzen ve siyasal karar merkezli yaklaşımı ile Hayek’in genel ve soyut kurallara dayanan kendiliğinden düzen anlayışı arasındaki ayrışmayı ortaya koyuyor. Bununla birlikte çalışma, her iki düşünürün de hukukun amaçsal bir yönetim aracına indirgenmesine yönelttiği eleştiriler üzerinden aralarında sınırlı ve gerilimli bir ortaklık kurulabileceğini gösteriyor.

“Marksizm ve hukuk” literatürünün olmazsa olması Yevgeni Paşukanis’in aslında ilk kez bir ansiklopedi maddesi olarak yayımlanan “Uluslararası Hukuk” başlıklı makalesi ise Barkın Asal tarafından ilk kez Türkçeleşiyor. Paşukanis uluslararası hukuku analiz ederken, *kapitalist devletlerin dünyanın geri kalanı üzerinde hakimiyet kurmak için kendi aralarında verdikleri mücadelenin hukuki biçimi* iddiasından hareketle, sadece doktrin ile bağımlı kalmayıp tarihsel materyalist yöntemin bir gereği olarak erken modern dönemin savaşlarından ve kolonyalizm örneklerinden de faydalanyor.

Bu sayıda yer alan üç çeviri eserden ikincisi, çevirmenin kendi deyimiyle yazarı “tozlu kütüphane raflarındaki bir büst olmaktan çıkaran” bir yeniden yazma eylemi. Asırların eskitemediği ve bir milat kabul edilen “Sokrates’in Savunması” klasiğini, bu kez lafzına değil ruhuna sadık kalarak Türkçeye yeniden kazandıran Burçin Aydoğdu’dan yeniden okuyoruz.

Can Turgut’a ait son çevirimiz ise çağdaşımız olan yazarlar Kabir Sanjay Bavikatte ve Tom Bennett’in pozitif hukuk kaynakları ve eleştirel hukuk çalışmaları arasında kurduğu bir köprü niteliğinde olan 2015 tarihli “Komüniter Naiplik: Biyokültürel Hakların Temeli” başlıklı makalesi. Makale, hepsi de genelde kendi kulvarında değerlendirilen üçüncü kuşak insan hakları, kolektif haklar veya çevre hakkı hareketlerinin, yerli hakları hareketinin, müşterekler hareketinin ve kalkınmayı aşmış söylemin, biyo-kültürel haklar potasında bir araya gelebileceğini düşünsel temelde iddia ederken, halihazırda gelmeye çalıştığını da somut örnekler ve yerel hukuk mücadeleleri üzerinden ortaya koyuyor. Yazarlar, yerel komünitelerin geleneksel olarak doğanın korunmasında üstlendikleri “naiplik” rolünü, hak temelli bir bakışla yeniden ele alıyorlar.

Hazal Gül & Arca Alpan